

alle sijne puncten en articulen t'exequeren, hem macht en bevel mits desen verlenende om also veel krijgsvolk en soldaten aen te nemen, als hy tot de meeste verfekeringe van den Landen en de minste bewaringe der selver, by goede en rijpe advijs oorbaerlijken bevinden sal te wesen, daer over Oversten, Hopliuden en Bevelhebberen te stellen om met den selven tot des Majest. dienste onder onsen gouvernemente te verfekeren de Steden, Sterkten, en 't Land van Holland, bedwingende met alle mogelijke en behoerlijke middelen daer toe den onwilligen en rebellen, beschuttende alle die hem goedwillig onder onsen bevel en gouvernemente sijn begevende. Ook d'ingenomen Steden, Sterkten of platte Landen te mogen fortifieren en versterken daer sulx nodig sal sijn, om te beter bevaert en beschermt te mogen worden, doende d'ingefetenen en onderdanen over al tweren den Majesteit als haren Conink en ons als haren Gouverneur alle gehoorzaamheid en bystand te willen doen tegen den Hertog van Alva, den Spangiaerden en alle anderen haren medehulperen, tot ontreddinge der Nederlanden, en vorderinge van Godes glorie, houdende onsen lieven Neve na sijn uitterste en beste vermogen onder den krijgsluiden goed regiment, ordre en discipline, ten einde de goedwilligen niet beschadigt en anderen tot eenen afkeer en wederstand getogen en worden. En sal onsen lieven Neve en Overste als Raden en Commissarissen van onsent wegen by hem hebben en daer voor houden, de gene die wy daer toe verordineert hebben of noch verordineren en committeren sullen mogen, op dat onsen lieven Neve en Overste met raed en advijs van den selven, sijne Commissie in alle voorvallende saken exequeren. En dien navolgende by advijs van den selven (gelijk in allen anderen saken) te mainteneren, den Overigheden in hare autoriteiten in steden of Vlecken, die hen goedwillig tot onsen gouvernemente sullen begeben, op dat de Justitie aldaer haren trein en voortgang tegen een yegelijken, so geestelijke als weerlijke personen, volgende de rechten, vryheden, costuimen en privilegien mach hebben en gehouden worden. Sal ook mede so wel de Catholijken en Geestelijken in hare Religie als d'andere goede Euangelise, in schut en scherm nemen, sonder dat d'een d'andere sal mogen injurieren, overlaf of hindernis aen doen, verbiedende sulx op hoge straffe. En sal mede onsen lieven Neve en Overste met advijs als voren goede toeficht en regard nemen dat des Majesteits Excysen, Imposten, tollen, domeinen, en alle andere inkomsten by goede en getrouwe personen ontfangen worden. En de selve in goede bewaringe stellen om by ons ter gelegenheid tot des Majesteits dienste geemployeert te worden, insgelijks mede te laten doen en geschien van den inkomsten der Seden, Sterkten, Dorpen, Landen, of gemeenten om tot den meesten nut der Landen door ons, of van ons daer toe commissie hebbende, geconverteert of uitgegeven te worden. Verbiedende ook alle sijne krijgsluiden, bevelhebberen en anderen van wat qualiteit of conditie die binnen de Landen sijn sullen, dat hem niemand en vervordere, eenige brieven, registeren, boeken, instrumenten, privilegien of andere papieren hoedanig die wesen sullen mogen; te verduisteren, vefleggen, verwerpen, wech nemen, vervoeren, verfeheuren of te verderven en verdonkeren in eenige manieren; en sich derhalven t'onthouden van te plonderen eenige Secretarissen, of andere Rentmeesters, Accijsmeesters, Controllours, Notarissen, en diergelijke Ontfangeren, of Schrijveren boeken, papieren of dat enigzins daer aen kleven soude mogen; en dien navolgende geen kisten of kassen met brieven, papieren, of reken-boeken, geladen aen te tasten of in eeniger manieren te verderven: dan sal onsen lieven Neve terstond goede bequame personen ('t sy van deselve die de bewaringe tot noch toe gehad hebben, of anderen, na hy die personen by advijs als boven gequalificeert bevinden sal) ordineren die sonderlinge regard en bewaringe van desen op publijke verfekerde plaetsen sijn doende om gevisiteert en gebruikt te worden als sulks

(F. 284.)

notelijk bevonden sal worden. En of het ware dat wy eenige Steden, Dorpen, gemeenten of prive personen verlenen mochten eenige onse sauegarde, willen wy dat onsen Neve bewarende en voorstaende onser Hoogheid daer in naer krijgs-gebruik rigoreuselijken straffe alle de gene die eenige overlaf waren doende. Gelijk ook onsen lieven Neve hem wachten sal, en ook allen anderen op hoge straffe verbieden, dat niemand hem en onderwinde eenige goedwillige Catholijke of Geestelijken te beschadigen, 't sy aen hare personen of goed. Noch ook niet te plonderen of te schenden eenige Kerken, Cloosteren of Cappellen tot grote onordentlijkheid en blamatie van alfulken onsen Heiligen voornemen en onse krijghandeling. En by also verre eenige Cloosteren of andere plaetsen verlopen werden van den geestelijke personen, sal hy by advijs als voren goede luiden doen stellen, die alles goede acht slaende in bewaringe nemen, om daer voren te responderen: na dien ook eenige speciale commissie van ons sijn hebbende op sekere plaetsen, Steden, Landen, Dorpen in Holland gelegen, als tot Enkhuisen, daer ontrent en elders daer wy om de Zeehandeling t'avanceren en te bewaren, onsen Oversten alrede gefonden hebben, of noch namaels souden mogen senden of stellen. So verklaren wy dat onse mening niet en sy al sulke speciale commissien door dese commissie te verminderen, veranderen of ergens in te verergeren, dan willen en gebieden dat sy alle te famen d'een den anderen hulpe en bystand des noods of verfocht sijnde, doen sullen, om by een ieder geexecuteert te worden 't geen hen belaf is, en ook tot conversatie daer sulks sal nodich bevonden werden. Willende en ordonnerende daerom dat onsen lieven Neve metten selven onsen gestelden particuliere Oversten of bevelhebberen, en die wederom met onsen lieven Neve in Holland of Zeeland sijnde, goede correspondentie sullen houden. Adverterende een yder den anderen dagelijks van den staet, nood en vorderinge der Quartieren daer een yder hem gestelt heeft en tegenwoordich is, om also in tijden d'een d'ander alle inconvenienten helpen te voorkomen, en dat een ieder sijn dingen daer na des te beter hebbe te regulieren. En want wy dese onse commissie nagekomen en geexecuteert te worden gantschelijken van mening sijn: so bevelen wy eenen iederen ernstelijk hem achter-volgende dese commissie met sijn aenkleven te gehorsamen en onderwerpen onsen Lieven Neve voorschreven, die ons en in onse absentie onsen Lieutenant Generael behoorsamig sijnde te geven dese commissie en sijnen aenkleven, hem wachten sal iet t'atteren of ymand eenige hinder of overlaf te doen of te laten geschieden in eeniger manieren. Des t'oorkonden hebben wy dese met onsen name geteikend, en ons Secret-segel daer beneffens doen drucken in Placcate. Gegeven tot Dillenburg, opten N. dach der maend van N. in den jare ons Heeren 1572.

De instructie by den Prince van Orangien aendens Grave van der Mark gegeben / was inhoudende 18 articulen die hy wilde geacht en gehouden te werden als of die mede in sijn commissie waren gesteld / en was van woorde te woorde als volgt :

Erstelijk verklaren wy Wilhelm by der gratien Gods Prince van Orangien, Grave van Nassau, &c. Dat wy des goede vertrouwen hebbende dat onse lieven Neve en Veld-overste in Holland geen onnutte of onlijdelijke kosten sal doen, door dien wy hem vry gelaten hebben also veel krijgs-volk aen te nemen als hy oirbaerlyk sal bevinden op de executie van sijnder commissie, mits doende grote onnodige nombre van peerden, of soldaten versamelende tot grote kosten van den landen en tot kleine assistentie van onsen groten krijgslager, 't welk van allen wegen en quartieren van geld en andere nooddrufteit geholpen sal moeten worden, het welke wy onsen lieven Neve insonderlinge acht te willen nemen, ernstelijk willen ontboden hebben, &c.

2. Sal ook onsen lieven Neve de steden en sterkten terstond niet voor rebel en wederspennig houden, die

Instructie byden Prince van Orangien aendens Grave van der Mark gegeben

onsen garnisoenen gehelijken refuseren, of die de selve niet dan tot sekere nombre souden willen ontfangen, als geen vyand voorhanden of anders nood sulx vorderen soude mogen, mits dat sy andersins met geld en proviande ons of den onsen zijn assisterende, en onsen behoorlijken eed sweren en in andere saken gehoorzaamheid bewijzen.

3. Voorts sal onsen lieven Neve na sijn beste vermogen de landen, steden of gemeenten wederom stellen en brengen tot hare oude vryheden, rechten en privilegien, en dien onvermindert der Overigheid in den landen, steden, vlekken of gemeenten, in haren autorité maintaineren en een yegelijk in sijn ampt stant en plaats laten blijven: ten sy dan met behoorlijke informatie bevonden werde dat yemant van dien hem tegens 't gemene lands welvaren of onsen voornemen wrevelich ware opposerende.

4. En want in de commissie geïnseereert is dat onsen lieven Neve in schut en scherm sal nemen de Catholijken en Geestelijckheit in hare Religie sonder yemant den anderen overlafst te doen, op lijfs straffe, derhalven verklarende en amplierende, dese is onse meninge, dat in sulken plaetsen of Kerken daer d'exercitie van sulken Religien verfocht worden sal, dat onsen lieven Neve terstont beide dien goedwilliglijk sal doen accorderen van tyden, plaetsen of Kerken, als een yeder d'exercitie van sijne Religie sal doen, op dat d'een den anderen geen hinder of eenige verstoringe of rumoer en make, daer toe onsen lieven Neve goede en scherpe toeficht en straffe sal op hebben en doen geschien, op dat alles in ruste en vrede gelecht moge worden. Daerom ook niemant hem het Predicatie-ampt onder de Euangelisten aennemen sal, sonder eerst den Overheid of onsen Oversten vertoont te hebben. Om dat gene onbequame personen van zelfs tot sulken ampt geadmitteert en mogen werden, en en sal niemant by de Overigheid tot sulken ampt van der gemeente of eenige van dien geroepen zijnde gerefuseert worden, 't sy dan door merkelijke redenen en oorsaken tegens sijnen persoon geallegeert en bevonden werden.

5. Sal ook mede de Overigheid over al gesteld zijnde als voren, belasten en bevelen gelijke toeficht en regard te nemen, schut en scherm recht en billikheid te doen een yegelijken so van d'een als van d'andere Religien zijnde.

6. Sal ook onsen voorz lieven Neve met advijs van onsen Commissarissen macht hebben t'ordineren en statueren provisionelijken, en met verminderinge van eenige vryheden en privilegien alles wat tot nut, welvaren en securité der Landen sal mogen dienstig wesen, en hier toe nemen advijs van de Overigheid en principalen der s'elver plaetsen, om te beter en bequamer met goede kunschap der Landen alle ding gestatueert te worden.

7. En want sonderlinge schadelijken en suspect zijn in desen tyden alle onbehoorlijke verbodene heimelijke vergaderingen by dage of by nachte, om welke oorsaken die te geschien gepretendeert soude mogen worden, sal daer om goede toeficht nemen dat de selve niet en geschien, doende de selve op hoge straffe verbieden alle plaetsen.

8. Item den ingesetenen eerst en voor al doen sweren den navolgende eed in forma, en voor rebellen en wederspannigen houden die de selve niet en sullen willen doen in forma, of andersins d'effect van dien met hare belofte by eede gesterkt zijnde volbrengen of solemnelijken presteren.

Den Eed.

9. **D**at sy den Conink onder mijn Heere den Prince van Orangien Grave van Nassouwen, &c. trou en hold zijn sullen, en voorts sijne Excellentie gehoorzaam in alle 't hy hen-luiden ordineren en bevelen sal dat tot vorderinge van der eere Gods, dienste sijns Majesteits, tot welvaren, verlossinge en vryheid van den Landen, hare Steden of gemeente werd dienende, dat sy de vryheid en privilegien van de Landen en hare Stad, vlekke of gemeente sullen voortsaen, en 't welvaren

van dien beneerstigen. En dit alles in sulken verstand, dat sy geen accoort of appointement maken of in eenige handeling treden sullen, metten genen die daer van souden mogen seggen last te hebben van de Coninklijke Majesteit, of anderen sijne consoorten, dienaren of oversten Gouverneurs, in wat maniere of conditie het sy, al waert ook so dat men hen privilegien en vryheden van der Stad vermeerderen en de vryheid der Euangeliser Religie permitteren en toelaten wilde, sonder voorgaende expres consent van mijn Heere de Prince van Orangien, of den genen die van sijne Excell. daer toe geautoriseert sal wesen, daer toe te hebben.

10. Also wederom ter contrarie zijne Excellentie belooft haer in schut en scherm te nemen tegen alle geweld der Spangiaerden en hare mede-hulperen, en geen accoort met sijne Majesteit of yemant anders van des Majesteits wegen te maken sonder den selven daer in te begrijpen, en consent van haer daer toe te hebben, welker belofte sijne Vorstelijke Genade haer mits desen is doende, en des nood zijnde autoriseren en committeren wy daer toe specialijken onsen lieven neve den Grave van der Mark Heere van Lumey, &c. om sulks van onsen wegen haer te repromitteren en te beloven.

11. Sal ook onsen lieven Neve terstont na desen eed doen sweren die van beide Religien d'een d'ander niet te turberen, injurieren, of overlafst te doen, noch ook nimmermeer tegens den anderen yet te conspireren oft attenteren, door eenige onbehoorlijke middelen, sonder weten en consent van d'andere, dan een yegelijk den anderen in goede rust, vrede en versekertheid der Religions halven te laten blijven en hare Overheid gehooriamen.

12. Sal ook mede in alle platte landen, steden, dorpen of vlekken neerstelijk laten onderzoeken of ook yemant die als noch op dier tyde levende den Hertog van Alva met sijn adherenten is dienende, faveur of support doende in de selve plaetsen, steden, landen of dorpen eenig goed of penningen hadde en sulx bevindende de selve terstont doen inventarisen en bewaren, ten einde de vyand daer mede niet versterkt en worde, tot dat by ons andersins geordonneert sal wesen.

13. Willen en ordineren ook wy Wilhelm Prince van Orangien, Grave van Nassau, &c. dar onsen lieven Neve, by advijs van onse Commissarissen sonder eenige forme van Proces terstont *defacto* verbiedende alle private autorité en geweld, restituere alle uitgewekene sedert den jare 1565. ter cause van de Religie, confederatien, presentatien van requeste of het aenkleven van dien (als van saken tegen alle recht en billikheid gedaen zijnde) suspect en gebannen zijnde alle hare exterende of noch voor de hand sijnde meuble en immeuble goederen, samt de profijten en emolumenten daer van voorts aenkomende, die haer van wegen Coninklijke Majest. ontbruikig door confiscatie gemaekt zijn: 't zy dan dat de selve verhuert of ook gealienneert of noch in bewaringe van wege Coninklijke Majest. mochten wesen, sonder den besitter of bewaerder eenige restitutie te doen van sijne verschotene pachten, kopinge, bewaringe of andersins. Sonder dat ook de uitgewekene of gebannenen voor desen tijd *defacto* souden mogen eischen eenige renten, pachten, of profijten van de leest-ledenen jaren van ses, seven 68 totten jegenwoordige restitutie toe. En sal ook onsen lieven Neve alsulke provisie op eenige andere personele actien vervallende, erven, legaten, of andere diergelijke gerechtigheden *defacto* niemant toelaten of consenteren dan partyen op behoorlijken tyden aen haren competenten Rechter renvoyeren, om by dien daer in gedisponeert en gedetermineert te werden na behoren. So nochtans dat onsen lieven Neve niemant *defacto ad extantia bona mobilia vel immobilia, vel ad fructus, commoda & emolumenta eorumdem* sal restituere en redintegren, het sy dan dat genoegsaem gebleken sy, dat alsulke goederen den eischer ten tijde voorz toebehoort hebben, en eigen geweest zijn, en dat hy die door saken voorz en confiscatie sedert den jare voornoemt verloor heeft, reiserende een yegelijk zijn gerechtigheid van hypoteken, tansen of andere servituten

ten die yemand op alfulke goederen soude mogen pretenderen hem te competeren.

14. En want boven al notelijk zijn sal tot onderhoud van het krijgsvolk so by onsen lieven Neve als by ons en anderen onsen Overiten zijnde, dat penningen uitten gemeente gefurneert werden, daer mede de selve betalinge sal mogen geschieden, om te beter regiment onder dien te mogen houden, en de minste schade en plundering d'onderdanen te doen, en dat tot fulke furnissement van penningen notelijk werd zijn in elke stede, vleckte of gemeente sonderlinge receveurs te hebben, voorts een of twe generale dien de particuliere hare penningen overleveren, om voorts aen onsen lieven Neve en ons bestelt te worden tot betalingen der soldaten of krijgsluiden. So willen wy dat onsen lieven Neve alfulke speciale receveurs by goeden advijse van onse Commissarissen en die van de gemeente ordineren, die alfulke penningen bestellen sullen in handen van onse receveurs generaels, die wy daer toe geordonneert hebben. En sal onsen lieven Neve de selve receveurs gelijk onse Commissarissen beschutten, beschermen, voorstaen, en om alfulx t'exequeren alle hulp en bystand en versekeringe doen hebben.

15. Sal mede onsen lieven Neve goede toeficht nemen op de wacht in alle steden en den gehelen lande, en die wel nearestelijk laten besichtigen, en op andere krijgs-saken en aanslagen goed regard nemen.

16. En sal alle vlijt en naertigheid doen om met alle mogelijke sachtmoedigheid en mildigheid, de herten so van de Catholijken als anderen te winnen.

17. Sal onsen lieven Neve hem mede wachten van yemand te beschadigen van den Roomschen Rijke, van de ondersten des Majesteits van Vrankrijk, Engeland, Denemarken of Sweden zijnde, so lange hy onse commissie is exequerende, en hem als onsen Velt-oversten is dragende, ontbiedende ook sulx allen anderen Capiteinen te water en te lande.

18. Dit alles hebben wy Wilhelm Prince van Oranien, Grave van Nassau voorz, &c. geordonneert stad en effect by provisie te sullen hebben en zijn voortgangen onverbrekelyken behouden tot dat daer in andersins geordineert en gedisponeert sal worden, des t'oirkonden hebben wy dese met onsen name getekent, en ons secreet zegel daer beneffens doen drucken tot Dillenburgh opten 20 dag der maend van Junio, inden jare ons Heeren 1572. en was onder getekent, *Guillaume de Nassau*, en wat leger, by bevele van sijn Excellentie, onder getekent, *Bruynink*, hebbende een opgedrukt Zegel van roden Waffe.

En also na de boorz openinge en lecture de Grabe de Gedeputeerden dede voorszouden / om by haerluiden op der selfder commissie ontfangen en gekent te worden / mits dat hy te vreden was en verklaerde ter presentie van de boorz Commissaris / de Heere van Sint Aldegonde sijn uiterlijke mening te zijn / de boorz commissie in der boorz forme t'aenbaerden en te volkomen: so hebben de selve Gedeputeerden verstaen en geresolueert / dat zpluiden den boorz Grabe op de boorz commissie en instructie / mits zijne Genade toefegginge van in als t' selfde te willen achtervolgen / als Oberste in Holland souden ontfangen / houden en aensien met alder reberentie / dienstwilligheid en behoorzijke obedientie / doende over sulx zijne Genade ober zijnder zijde daer op aen handen der boorzschreben Commissaris van wegen den Prince van Oranien / en der Gedeputeerden van Dordrecht / van wegen de andere steden en t' land van Holland / sekerheid en verplichinge by handtastinge / als wederom ter andere zijde de boorz Gedeputeerden alle te samen gedaen hebben de handtastinge en beloften aen den boorz Grabe van der Mark.

Ik hebbe hier boven verhaelt / hoe dat die van Blissingen in Zeeland / haer aen de zijde van den Prince van Oranien hadden begeben / en dat zp dooz de komste van Jonkheer Jeronimus t'Seraets en het krijgsvolk / seer iloetmoedig geworden waren: Au

is t' tijd dat ik ook haer alhier gedenke. Als nu t'Seraets aldaer ontfangen was als Gouverneur / so is Jonkheer Willem van Treslong eenigen tijd daer na wederom getrocken / en de Grabe van der Mark heeft op hem commissie gepasseert den 20 July als Gouverneur en Superintendent van den Biele en het Eylant van Doorne. De uitheemse Daendelen nu tot Blissingen gekomen zijnde / so zijn sy heel moedig geworden en met open Daendels booz Middelburg getogen / om hare vbanden uit te loeken / dan also die van binnen niet uit en quamen en dat haer niet raedsaem en dochte aldaer belegginge te maken / so zijn zpluiden sonder pet besunders uit te rechten / wederom van daer gescheiden / deilende haer ten platten lande in de doozen / en besettende ook seker huis of kasteel ontrent Blissingen gelegen Souburg genaemt. Die van Middelburg op datse niet en souden schijnen te bresen / zijn des nachts den 23 July subijtelijk met bliegende Daendels en hen gansch geweld uit der Stad getogen met eenig grof geschut en zijn booz Souburg gekomen. De Francoise of Walse soldaten die daer op in garnisoen lagen zijn uitgeballen / maer de Spangiaerden ontfingense so / datse haer blucht wederom namen op t' huis of kasteel. De Spangiaerden hebben het grof geschut gestelt en seer hard op de muren geschoten. Die van Blissingen hebben daer jegens een deel volx uitgebonden tot ontfet van den selven huise / en hebben twee strenge schermutselingen gehouden tegen den anderen / een booz middag en een namiddag / doch zijn gedrongen te wijken / en misten in als ontrent 40 soldaten / maer aen de zijden der Spangiaerden blever ongelijk meerder. Die op Souburg lagen / mistrouwende t' selve te mogen houden tegen haerder vbanden geweld (also t' ook van hen selfs niet wel houdelijc en was) hebben t' selve verlaten / en zijn na Blissingen getogen / ontschuldigende haer datse niet buspoeders genoege en hadden gehad / nochte ook andere noodzakelijke dingen om een beleg te wederstaen. Die van Blissingen met die van der Deere vielen dagelijc uit / en schermutselden met haer vbanden / dan en is in de selve schermutsinge niet bertellens woerdig uitgerecht / anders dan dat het krijgsvolk van die van Blissingen alle dage vermeerderden / waer dooz haer den moed ook groeiden / sulx dat zp dachten het verloren huis of kasteel wederom te verkrigen / en gereetschap daer toe gemaakt hebbende om daer booz te komen / so hebben de Spangiaerts merkende de plaetse niet sterck te zijn / haerluiden niet doozen verwachten / maer zijn na Middelburg verrocken / ober sulx namen die van Blissingen Souburg wederom in. Als die van Blissingen nu haer gestercht bonden van krijgsvolk / hebben zp haer ook te water toegerust / en also onlang daer na een schone Blote schepen uit Portugal aldaer aenquam / die niet en wisten van dese veranderinge / en geladen waren met alle kostelijke specerpe / en daer ook niet weinig gelda by en was / so hebben zp de selve Blote genomen en aengeslagen / de schepen ontslagen / de goederen verhocht en tot haerder beschuttinge gebruikt / want de goederen waren een seer groten schatwaerdig. Hier dooz en kregen zp niet alleen groten moed / maer ook grote toeloop van Coopluiden en andere uit Engeland en elders / die aldaer aenquamen om de goederen te kopen en haer profijt mede te doen.

Die van Blissingen dooz dese rijke buit beter middel gekregen hebbende / en wel wetende hoe veel aenden zeebaert gelegen was / hebben eenige schepen ten oorloge toegerust / om te beletten dat die van Middelburg geen victualie en soude toegevoert worden / want sy geerne de selve stad in haerluiden geweld hadden gehad / om dat zp van t' gehele Eylant van Walcheren meester zijn souden: maer de stad was te wel met volk beset / sulx dat de goedwillige / die wel genegen waren met henluiden aen te ballen / daer niet en konden uitrechten / nochte en doosten haer niet eens openbaren: niettemin sy hebbense seer benaut / so t' water als te lande / want sy in korten tijd wel 150. schepen op Zee

Wat die van Blissingen bekrachten.

Die van Blissingen bekrachten Souburg.

Die van Blissingen bekrachten Souburg.

Die van Blissingen bekrachten Souburg.

(F. 236.)